గౌరవనీయ న్యాయమూర్తి శ్రీమతి సురేపల్లి నంద

రిట్ పిటిషన్ నెం.16637/2023

ఉత్తర్వు:

పిటిషనర్ తరఫున న్యాయవాది శ్రీ ముహమ్మద్ షర్ఫుద్దీన్, మొదటి ప్రతివాది తరఫున డిప్యూటీ సోలిసిటర్ జనరల్ ఆఫ్ ఇండియా శ్రీ జి. ప్రవీణ్ కుమార్, రెండవ ప్రతివాది తరఫున న్యాయవాది శ్రీ కె.రథంగ పాణి రెడ్డి మరియు మూడవ ప్రతివాది తరఫున న్యాయవాది శ్రీ పి. రామచంద్రన్ తరఫున సీనియర్ న్యాయవాది శ్రీ ప్రభాకర్ గార్లు వాదనలు వినిపించారు.

2. గౌరవనీయులైన భారత సుప్రీంకోర్టు జారీ చేసిన 03.09.2020 తేదీనాటి ఉత్తర్వులకు విరుద్ధంగా, 09.02.2021న పిటిషనర్ ఖాతాను నిరర్థక ఆస్తిగా మార్చే 3వ ప్రతివాది చర్య చెల్లదని ఆదేశించి ప్రకటించాలని మరియు RBI/2019-20/186 DOR No.BP.BC.47/21.04.048/2019-2020, 27.03.2020 తేదీనాటి నోటిఫికేషన్ మరియు 17.04.2020 నాటి సర్క్యులర్ మరియు 05.05.2021 నాటి సర్క్యులర్‌కు కట్టుబడి ఉండాలని 3వ ప్రతివాది సూచనలు మరియు మార్గదర్శకాలను ప్రారంభించాలని 2వ ప్రతివాదిని ఆదేశించాలని మరియు తదనంతరం, అత్యవసర క్రెడిట్ లైన్ గ్యారెంటీ స్కీమ్ (ECLGS) కార్యాచరణ అమలు కోసం సూచనలు మరియు మార్గదర్శకాలను ప్రారంభించాలని 1వ మరియు 2వ ప్రతివాదిని ఆదేశించాలని మరియు అక్టోబర్ 06, 2022 నాటికి నవీకరించబడిన మార్గదర్శకాలు మరియు 3వ ప్రతివాది యొక్క చట్టవిరుద్ధ కార్యకలాపాలను సురక్షిత ఆస్తుల నుండి డిఫాల్ట్ మొత్తాలను వసూలు చేయడం ద్వారా ఆపివేయడానికి మరియు నిలిపివేయడానికి 2వ ప్రతివాదికి ఆదేశాలు/మార్గదర్శకాలను జారీ చేయడం, మరియు 3వ ప్రతివాది డిఫాల్ట్ మొత్తాలను తిరిగి పొందాలని పిటిషనర్‌ను నిరంతరం బెదిరించకుండా నిరోధించడానికి మరియు 27.03.2020 మరియు 17.04.2020, 05.05.2021 తేదీల మారటోరియం సర్క్యులర్‌లు మరియు ECLGS మార్గదర్శకాలు మరియు షెడ్యూల్‌లను అమలు చేయనందుకు మరియు పిటిషనర్ ఖాతాను చట్టవిరుద్ధంగా NPAగా మార్చడం ద్వారా అతని ప్రతిష్ట మరియు వ్యాపారానికి నష్టం కలిగించినందుకు పిటిషనర్‌కు ఐదు కోట్ల రూపాయల ఎక్స్‌గ్రేషియా పరిహారం మంజూరు చేయాలని ప్రతివాది నం. 2 మరియు 3 లను ఆదేశించాలని, అభ్యర్దిస్తూ రిట్ ఒఫ్ మాండమస్ స్వభావంతో, ఈ రిట్ పిటిషన్ దాఖలు చేయబడింది.

3. ఈ రిట్ పిటిషన్‌కు తోడుగా పిటిషనర్ దాఖలు చేసిన అఫిడవిట్‌లో పేర్కొన్న అంశాల ప్రకారం, పిటిషనర్ యొక్క కేసు సంక్షిప్తంగా ఈ విధంగా ఉంది:

a) ప్రభుత్వం మరియు ఆర్‌బిఐ ప్రకటించిన కోవిడ్-19 ఉపశమనాల చర్యలను అమలు చేయాలని కోరుతూ, పిటిషనర్ ఈ రిట్ పిటిషన్‌ను దాఖలు చేశారు. RBI 05.05.2021న ప్రకటించిన పునర్నిర్మాణ సౌకర్యం దాని లెటర్ మరియు స్ఫూర్తిలో అమలు చేయబడలేదు. 2020 ప్రారంభంలో, ఈ కోర్టు 27.03.2020 నాటి మారటోరియం సర్క్యులర్ అమలులో జోక్యం చేసుకుని, ఆ సర్క్యులర్‌ను దాని అక్షరాలా అమలు చేయడానికి ఆదేశాలు జారీ చేసింది మరియు ఈ ఆదేశాల కారణంగా 2020లో COVID-19 సమయంలో పౌరులు ఆర్థిక భారం నుండి ఉపశమనం పొందారు. ఆ తరువాత, COVID-19 నేపథ్యంలో అన్ని వాణిజ్య రుణగ్రహీతలకు మారటోరియం కల్పిస్తూ 27.03.2020 తేదీనాటి RBI సర్క్యులర్ అటువంటి సంస్థలకు ఉపశమనం కల్పించబడింది, ఎందుకంటే, ఈ కాలంలో EMIలను క్రమం తప్పకుండా చెల్లించడం రుణగ్రహీతలకు భారీ ఆర్థిక భారంగా మారేది. అయితే, ఆ సౌకర్యం పిటిషనర్‌కు నిరాకరించబడింది.

b) ఇంకా, COVID-19 ఉపశమన ప్యాకేజీ కింద 27.03.2020 నాటి RBI సర్క్యులర్ నెం. RBI/2019-20/186 DOR. నం. BP. BC.47/21.04. 048/2019-20 ద్వారా ఆర్థిక సంస్థల వినియోగదారులు COVID-19 పరిస్థితుల దృష్ట్యా EMIలను వాయిదా వేయవచ్చు మరియు అందువల్ల అటువంటి తాత్కాలిక నిషేధం సమయంలో రుణగ్రహీతలపై వాయిదాల చెల్లింపుకు కట్టుబడి ఉండమని ఎటువంటి ఒత్తిడి ఉండదు. ఇంకా, జారీ చేసిన మార్గదర్శకాల ప్రకారం ఏదైనా ఖాతా NPAని ప్రకటించడానికి పరిమితం చేస్తూ RBI 17.04.2020 తేదీన నోటిఫికేషన్ జారీ చేసింది.

c) తదనంతరం, 09.02.2021న 3వ ప్రతివాది పిటిషనర్ రుణ ఖాతాను ఎటువంటి ముందస్తు సమాచారం లేదా సమర్థన లేకుండా NPAగా ప్రకటించారు. మారటోరియం కాలంలో 3వ ప్రతివాది ఎటువంటి ఉపశమనం అందించలేదు, ఆ సమయంలో ఖాతాను NPAగా ప్రకటించారు. 01.03.2020న డిఫాల్ట్‌గా ఉన్న అన్ని వాణిజ్య రుణాలకు మారటోరియం ఉపశమనం వర్తిస్తుంది మరియు అయినప్పటికీ పిటిషనర్ రుణ ఖాతాను NPAగా ప్రకటించారు మరియు NPA ప్రకటించడానికి 90 రోజుల గణన కోసం ఈ మారటోరియం వ్యవధిని పరిగణనలోకి తీసుకున్నారు.

d) అంతేకాకుండా, ఈ నోటిఫికేషన్ 29.02.2020న లేదా అంతకు ముందు ప్రామాణిక ఖాతాగా మంజూరు చేయబడిన అన్ని ఖాతాలను మరియు ఈ నోటిఫికేషన్ వచ్చిన తర్వాత అటువంటి ఖాతాలను తదుపరి దశలో నిరర్థక ఆస్తులుగా మార్చలేమనే వాస్తవాన్ని సరళమైన అర్థంలో వివరిస్తుంది. 27.03.2020న 2వ ప్రతివాది జారీ చేసిన అభివృద్ధి మరియు నియంత్రణ విధానాలకు సంబంధించిన ప్రకటన, 27.03.2020న జారీ చేసిన నియంత్రణ ప్యాకేజీతో పాటు, 2వ ప్రతివాది 01.03.2020 తర్వాత 31.05.2020 వరకు చెల్లించాల్సిన అన్ని వాయిదాల చెల్లింపులకు సంబంధించి 01.03.2020 నాటికి యథాతథ స్థితిని కొనసాగించడానికి ప్రాథమికంగా ప్రయత్నించారనే వాస్తవాన్ని ప్రాథమికంగా నిర్ధారిస్తుంది.

e) అందువల్ల, మూడవ ప్రతివాది చొరవ తీసుకోకపోవడం మరియు నిర్లక్ష్యంగా వ్యవహరించడమే కాక, బ్యాంకు అమానుషంగా వ్యవహరించిన తీరుతో, పిటిషనర్ యొక్క ప్రాథమిక హక్కులు – ముఖ్యంగా, భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 21 ప్రకారం జీవనోపాధి హక్కు మరియు గౌరవంతో జీవించాల్సిన హక్కు ఉల్లంఘించబడ్డాయి. అందుకే, ఈ రిట్ పిటిషన్.

4. మూడవ ప్రతివాది దాఖలు చేసిన కౌంటర్ అఫిడవిట్‌లో చేసిన నివేదికలు సంక్షిప్తంగా ఈ విధంగా ఉన్నాయి:

a) పిటిషనర్ తన కుటుంబ సభ్యులతో కలిసి, ఆస్తిని తాకట్టు పెట్టి మొత్తం రూ.3,00,00,000/- వరకు రుణాన్ని PCR000800686123 నెంబర్ గల ఖాతా ద్వారా పొందారు. అయితే, పిటిషనర్ రుణ ఒప్పందంలోని నిబంధనలు మరియు ప్రమాణాలను ఉల్లంఘించారు. ఈ కారణంగా 09.02.2021న పిటిషనర్ ఖాతాను NPAగా ప్రకటించాల్సి వచ్చింది. పిటిషనర్ ఖాతా సాధారణ స్థితిలో లేకపోయినప్పటికీ, రెండవ ప్రతివాది జారీ చేసిన మార్గదర్శకాల ప్రకారం డిఫాల్ట్‌గా ప్రారంభ ఆరు నెలల మోరటోరియం అందించబడినది. అయితే, పిటిషనర్ ఖాతా 28.02.2020కు ముందే బకాయిలలో ఉండడంతో, అది పునఃవ్యవస్థీకరణకు గానీ, లేదా ECLGSకు గానీ అర్హత కలిగినదిగా

ఉండలేదు, అందువల్ల ఆ ఖాతా అర్హత కలిగినదిగా పరిగణించలేదు, మరియు ఈ విషయాన్ని 11.08.2022 తేదీ నాటి సమాధాన లేఖ ద్వారా పిటిషనర్‌కు తెలియజేశామని పేర్కొన్నారు.

b) SARFAESI చట్టం కింద సెక్షన్ 13(2) నోటీసు జారీ చేసిన తర్వాత కూడా పిటిషనర్ సహ-రుణగ్రహీత/హామీదారుగా ఉన్నందున, ప్రతివాది SARFAESI చట్టంలోని నియమం 8(1) కింద స్వాధీన నోటీసు జారీ చేశారు, దీనిని పిటిషనర్ S.A. నెం.211/2021లో సవాలు చేశారు మరియు ఇక్కడ పిటిషనర్ 24.01.2023 తేదీనాటి ఉత్తర్వు ద్వారా I.A. నెం.177/2023లో రెండు వాయిదాలలో 25% డిపాజిట్ చేయాలనే షరతుపై స్టే పొందారు, కానీ ఇక్కడ పిటిషనర్ ఆదేశాలను పాటించడంలో విఫలమయ్యారు.

c) ఇంకా, ఈ రిట్ పిటిషన్‌లో పిటిషనర్ కోరిన ఉపశమనం ఇప్పటికే SAలో సవాలు చేయబడింది, పిటిషనర్ రెండు కోర్టుల నుండి చెప్పిన ఉపశమనం పొందే అర్హత లేదు మరియు రిట్ పిటిషన్ నిర్వహించదగినది కాదు. పిటిషనర్ ఉద్దేశపూర్వకంగా ట్రిబ్యునల్ ఆదేశాలను పాటించడంలో విఫలమయ్యాడు మరియు బకాయి మొత్తంలో 25% జమ చేయలేదు మరియు ఇప్పుడు S.A దాఖలు చేసిన రెండు సంవత్సరాల తర్వాత, ఈ కోర్టులో ప్రస్తుత పిటిషన్‌ను దాఖలు చేశారు.

d) పిటిషనర్ ప్రధాన రుణగ్రాహకురాలితో కలిసి, ట్రిబ్యునల్ లో పేర్కొన్న అప్పీలులో మరియు ఈ హైకోర్టులో W.P.నెం.532/2022లో కూడా ఇదే అంశాలను ప్రస్తావించారు, ఇవి ఇంకా పరిష్కారానికి కోర్టులో పెండింగ్ లో ఉన్నాయి. అయితే, ఇక్కడ పిటిషనర్ 27.03.2020 తేదీనాటి నోటిఫికేషన్ మరియు సర్క్యులర్‌లకు కట్టుబడి ఉండాలని మరియు ECLGS అమలు కోసం, ఆ సర్క్యులర్‌లు మరియు ECLGS పథకాల పరిమితుల పరిధిలోకి రాదని గట్టిగా వాదిస్తున్నారు.

e) అంతేకాకుండా, ECLGS కింద, వ్యాపార సంస్థలకు సంబంధించిన అన్ని రుణగ్రహీతల ఖాతాలు వ్యక్తులకు నిర్దిష్ట వ్యాపార ప్రయోజనాల కోసం అన్ని రుణ సంస్థలలో 29.2.2020 నాటికి రూ.50 కోట్ల వరకు మొత్తం క్రెడిట్ బకాయిలతో ఉన్నాయి. అయితే, ఇక్కడ పిటిషనర్ ఖాతా ECLGS పథకం యొక్క పరిమితుల పరిధిలోకి రాదు, ఎందుకంటే, పిటిషనర్ ఖాతా మార్చి 2020 కి ముందు

అపరాధంగా ఉంది, ECLGS పథకం ప్రకారం, 29.02.2020 నాటికి NPA లేదా SMA స్థితి ఉన్న అన్ని రుణగ్రహీతల ఖాతాలు ECLGS కింద అర్హత పొందవు.

f) అంతేకాకుండా, పిటిషనర్ ఉద్దేశపూర్వకంగా ట్రిబ్యునల్ ఆదేశాలను పాటించడంలో విఫలమయ్యారు, బకాయి ఉన్న మొత్తంలో 25% జమ చేయలేదు మరియు దానిని అధిగమించడానికి వరుసగా W.P No.532/2022 మరియు ప్రస్తుత పిటిషన్‌ను రూపొందించారు. 27.03.2020 నాటి RBI సర్క్యులర్ ఇక్కడ పిటిషనర్‌కు వర్తించదు ఎందుకంటే ఇక్కడ పిటిషనర్ ఖాతా అర్హత లేదు, దీనికి 11.08.2021న లేఖ ద్వారా స్పష్టంగా తెలియజేయబడింది.

g) ఇంకా, ఇక్కడ ప్రతివాది బ్యాంకు ఎటువంటి ముందస్తు సమాచారం మరియు సమర్థన లేకుండా రుణ ఖాతాను NPAగా ప్రకటించిందని మరియు గౌరవనీయులైన సుప్రీంకోర్టు స్టే ఉత్తర్వులకు విరుద్ధంగా ఉందని మరియు కోవిడ్-19 కి ముందు కూడా పిటిషనర్ ఖాతా అపరాధంగా ఉందని, అయినప్పటికీ కొంత సమయం ఇవ్వబడింది, అయితే, పిటిషనర్ దానిని ఉపయోగించుకోలేదు.

h) ఇక్కడ పిటిషనర్ 2 సంవత్సరాల తర్వాత ప్రస్తుత పిటిషన్‌ను దాఖలు చేశారు మరియు పిటిషనర్ డిఫాల్ట్ చేసి 2021 సంవత్సరంలో NPAగా ప్రకటించారు కానీ 2020 సంవత్సరంలో కాదు. ఇక్కడ ప్రతివాది RBI మరియు దాని సర్క్యులర్ సూచనలను ఖచ్చితంగా పాటించారు మరియు ఇక్కడ పిటిషనర్‌కు అర్హత కలిగిన ఉపశమనం అందించారు. కాబట్టి, రిట్ పిటిషన్‌కు అర్హత లేదు మరియు కొట్టివేయబడే అవకాశం ఉంది.

<u>రికార్డును పరిశీలించాము:</u>

5. మూడవ ప్రతివాదిగా ఉన్న బ్యాంక్ దాఖలు చేసిన కౌంటర్ అఫిడవిట్, ముఖ్యంగా పేరా 3, 4 మరియు 5 లు క్రింది విధంగా ఉన్నాయి:

> "3. గౌరవనీయ న్యాయస్థానాన్ని గౌరవిస్తూ వినమ్రంగా తెలుపుతున్నాము, పిటిషనర్ ప్రస్తుత రిట్ పిటిషన్‌లో ప్రస్తావించిన తీర్పులు ఆమెకు వర్తించవు. ముఖ్యంగా, పిటిషనర్ బాంబే హైకోర్టు తీర్పును ఆధారంగా ఉంచిన విషయాన్ని ప్రస్తావిస్తూ, ఆ తీర్పులో, మెటీరియల్ పేపర్స్ లో పేజీ 60

లోని పేరా 44 లో ఈ విధంగా స్పష్టంగా పేర్కొనబడింది: "ఈ ఉత్తర్వు ఇతర ఎటువంటి కేసులోనూ, డిఫాల్ట్‌గా ఉన్న ఇతర రుణగ్రాహకుడు గానీ, లేదా ఇతర బ్యాంకు విషయంలో గానీ, పూర్వోదాహరణగా (precedent) ఉపయోగపడదని కూడా స్పష్టంగా తెలియజేయబడింది. ఇలాంటి ప్రతి కేసును దాని స్వంత న్యాయతత్వం (own merits) ఆధారంగా పరిశీలించాల్సి ఉంటుంది." అదే తీర్పులో పేరా 45లో కూడా ఈ విధంగా పేర్కొనబడింది: "ఇవి కేవలం ప్రాథమిక అభిప్రాయాలు మరియు తాత్కాలిక అభిప్రాయాలుగా మాత్రమే పరిగణించబడాలి. ఈ ఉత్తర్వులో ఏ అంశాన్నీ తుది నిర్ణయంగా భావించరాదు." ఈ గౌరవనీయ న్యాయస్థానం చేసిన పై వ్యాఖ్యల నేపథ్యంలో, పిటిషనర్‌కు ఆ తీర్పులు వర్తించవని స్పష్టంగా తెలిపారు. అదనంగా, పిటిషనర్ ఖాతా రెండవ ప్రతివాది విడుదల చేసిన కోవిడ్-19 సర్క్యులర్లకు ముందే డెలిన్‌క్వెంట్ (బకాయిలలో)గా ఉన్నదని తెలిపారు. అయినప్పటికీ, ఆమె ఖాతాకు కొంత ఊరట సమయం (cushion period) ఇవ్వబడినదని పేర్కొన్నారు. పిటిషనర్ తన కుటుంబ సభ్యులతో కలిసి, రుణగ్రాహకురాలిగా, హామీదారుగా మరియు సహ-రుణగ్రాహకురాలిగా, రూ.3,00,00,000/- వరకు రుణాన్ని PCR000800686123 నెంబర్ గల ఖాతా ద్వారా పొందారు. ఇందుకోసం ఆస్తిని తాకట్టు పెట్టి, అవసరమైన డాక్యుమెంట్లు సంతకం చేసి, నెలకు రూ.4,03,158 చొప్పున మొత్తం 144 నెలల వాయిదాల్లో చెల్లించేందుకు ఒప్పందం చేసుకున్నారు. పిటిషనర్ ఆ ఒప్పంద నిబంధనలను పాటించేందుకు అంగీకరించారు.

పిటిషనర్ రుణ ఒప్పందంలో పేర్కొన్న నిబంధనలు మరియు ప్రమాణాలను ఉల్లంఘించి, సమయానికి రుణ మొత్తాలను చెల్లించడంలో విఫలమయ్యారని తెలియజేస్తున్నారు. ఈ కారణంగా, 09-02-2021న పిటిషనర్ యొక్క ఖాతాను NPAగా ప్రకటించాల్సి వచ్చిందని పేర్కొన్నారు. ప్రతివాది, SARFAESI చట్టంలోని సెక్షన్ 13(2) ప్రకారం నోటీసును జారీ చేశారు. ఆ నోటీసుకు పిటిషనర్ సమాధానం ఇచ్చినప్పటికీ, ప్రస్తుత రిట్ పిటిషన్‌లో ప్రస్తావించిన విషయాలను అప్పట్లో ఎక్కడా ప్రస్తావించలేదని స్పష్టం చేశారు.

4. పిటిషనర్ ఖాతా సాధారణ స్థితిలో లేకపోయినప్పటికీ, రెండవ ప్రతివాది జారీ చేసిన మార్గదర్శకాలకు అనుగుణంగా, డిఫాల్ట్‌గా ప్రారంభ ఆరు నెలల మోరటోరియం పిటిషనర్‌కు అందించబడినదని తెలియజేశారు. అయితే, పిటిషనర్ ఖాతా 28-02-2020కు ముందే

డెలిన్క్వెంట్‌గా (బకాయిలలో) ఉన్నందున, ఆమె ఖాతా తరువాతి దశల్లో పునఃవ్యవస్థీకరణకు గానీ, లేదా ECLGS పథకానికి గానీ అర్హత కలిగినదిగా లేనందున, ఆ సదుపాయాలు వర్తించవని పేర్కొన్నారు. ఈ విషయాన్ని పిటిషనర్ ప్రధాన రుణగ్రాహకునికి 11-08-2021 తేదీ నాటి పంపిన లేఖ ద్వారా స్పష్టంగా తెలియజేసినట్లు పేర్కొన్నారు. ఆ లేఖలో, వారి ఖాతా RBI నిర్ధారించిన ప్రమాణాలకు అనుగుణంగా లేకపోవడంతో, ఆ సౌకర్యానికి అర్హత లేనిదిగా తేల్చి చెప్పారు. అందువల్ల, మొదటి మరియు రెండవ ప్రతివాదులు ప్రకటించిన కోవిడ్-19 ఉపశమన చర్యలు మరియు ఆర్థిక పథకాలను మూడవ ప్రతివాది బ్యాంకు అమలు చేయలేదని పిటిషనర్ ఆరోపించడం సమంజసంగా ఉండదని తెలిపారు.

5. అదనంగా తెలియజేయబడినదేమనగా, పిటిషనర్ ఈ కేసులో సహ-రుణగ్రాహకురాలిగా మరియు హామీదారుగా ఉండి, SARFAESI చట్టంలోని సెక్షన్ 13(2) ప్రకారం నోటీసు జారీ చేసిన తర్వాత కూడా బకాయి మొత్తాలను చెల్లించడంలో విఫలమయ్యారు. అందువల్ల, ప్రతివాది SARFAESI చట్టంలోని రూల్ 8(1) ప్రకారం స్వాధీనం నోటీసును జారీ చేశా , ఆ నోటీసును పిటిషనర్ ఇతర రుణగ్రాహకులు/సహ-రుణగ్రాహకులతో కలిసి S.A.నెం.211/2021లో డెబ్ట్ రికవరీ ట్రిబ్యునల్ - II (DRT-II) వద్ద సవాలు చేశారు. ఆ అప్పీల్ పెండింగ్‌లో ఉన్న సమయంలో, ప్రతివాది SARFAESI చట్టంలోని సెక్షన్ 14 ప్రకారం పిటిషన్ దాఖలు చేసి, ఓ అడ్వకేట్ కమిషనర్‌ను నియమించించుకున్నారు. ఆ కమిషనర్ నోటీసు జారీ చేసినప్పుడు, పిటిషనర్ తన ప్రార్థనను సవరించి, I.A.నెం.177/2023లో 24/01/2023 రెండు వాయిదాలలో 25% బకాయి మొత్తాన్ని చెల్లించే షరతుతో స్టే ఉత్తర్వు పొందారు, అయితే, పిటిషనర్ మరియు ఆమె కుటుంబ సభ్యులు ఇప్పటి వరకు గౌరవనీయ డీఆర్‌టి ఇచ్చిన ఆదేశాలను పాటించలేదు. ప్రధాన రుణగ్రాహకురాలు అయిన శ్రీమతి రష్మిత్ గుప్తా, ప్రస్తుత పిటిషన్‌కు అదనంగా W.P.నెం.532/2022ను కూడా ఈ గౌరవనీయ న్యాయస్థానంలో దాఖలు చేశారు. పిటిషనర్ ప్రధాన రుణగ్రాహకురాలితో కలిసి, ట్రిబ్యునల్ మరియు ఈ హైకోర్టు ముందు, W.P.నెం.532/2022 లో కూడా ఇదే అంశాలపై వాదనలు వినిపించారు. ఆ వాదనలు ప్రస్తుతం పెండింగ్‌లో ఉన్నాయి. ఇక్కడ పిటిషనర్ మరియు ప్రధాన రుణగ్రహీత ట్రిబ్యునల్ మరియు ఈ గౌరవనీయ న్యాయస్థానం రెండింటి నుండి రెట్టింపు ప్రయోజనాలను

పొందాలనే ఉద్దేశ్యంతో అప్పీల్ మరియు రిట్ పిటిషన్‌ను దాఖలు చేశారు, దీనిని అరికట్టాల్సిన అవసరం ఉంది, అయితే, ఇక్కడ పిటిషనర్ 27.03.2020 నాటి నోటిఫికేషన్ మరియు సర్క్యులర్‌లకు కట్టుబడి ఉండాలని మరియు ముందుగా, ECLGS అమలు చేయాలని కోరారు, పైన పేర్కొన్న సర్క్యులర్‌లు మరియు ECLGS పథకాల పరిమితుల పరిధిలోకి రాదని పేర్కొన్నారు.

6. పిటిషనర్ తరపున గౌరవనీయ న్యాయవాది చేసిన వాదనలు ఈ విధంగా ఉన్నాయి:

(1) భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 226 ప్రకారం ఈ రిట్ పిటిషన్ కొనసాగించదగినది, ఎందుకంటే ఈ విషయం భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 21 ప్రకారం పిటిషనర్ యొక్క ప్రాథమిక హక్కులకు సంబంధించినది మరియు పిటిషనర్ యొక్క రాజ్యాంగ హక్కుల ఉల్లంఘనకు కూడా సంబంధించినది.

(2) 3వ ప్రతివాది – బ్యాంక్ ప్రాథమికంగా 09.02.2021న పిటిషనర్ రుణ ఖాతాను ఎటువంటి ముందస్తు సమాచారం మరియు సమర్థన లేకుండా నిరర్థక ఆస్తి (NPA)గా ప్రకటించింది.

(3) మారటోరియం కాలంలో 3వ ప్రతివాది ఎటువంటి ఉపశమనం అందించలేదు.

(4) 01.03.2020 నాటికి డిఫాల్ట్ అయిన రుణగ్రహీతలకు రెగ్యులేటరీ ప్యాకేజీ ప్రకారం మారటోరియం ప్రయోజనం అందుబాటులో ఉండాలి.

(5) రిజర్వ్ బ్యాంక్ ఆఫ్ ఇండియా మార్గదర్శకాల ప్రకారం, ఖాతాను నిరర్థక ఆస్తిగా వర్గీకరించడానికి 90 రోజుల గణన కోసం లాక్‌డౌన్ ఉన్న తాత్కాలిక నిషేధ కాలాన్ని రుణదాతలు లేదా ఆర్థిక సంస్థ లెక్కించవు.

(6) రిజర్వ్ బ్యాంక్ ఆఫ్ ఇండియా జారీ చేసిన 27.03.2020 తేదీనాటి సర్క్యులర్‌ను 3వ ప్రతివాది అమలు చేయలేదు.

(7) 01.03.2020 నాటికి డిఫాల్ట్‌గా ఉన్న రుణాలకు కూడా వర్తిస్తుందని పిటిషనర్‌కు మారటోరియం ఉపశమనం తిరస్కరించబడింది.

(8) పిటిషనర్‌ను 3వ ప్రతివాది మరియు అతని రికవరీ ఏజెంట్లు నిరంతరం బెదిరిస్తున్నారు, వారు సెక్యూర్డ్ ఆస్తుల ద్వారా డిఫాల్ట్ చేసిన మొత్తాన్ని వసూలు చేస్తామని బెదిరిస్తున్నారు.

(9) 27.03.2020 నాటి నోటిఫికేషన్ మరియు 17.04.2020 నాటి సర్క్యులర్ మరియు 05.05.2021 నాటి సర్క్యులర్‌లను పాటించాలని 3వ ప్రతివాదికి సూచనలు మరియు మార్గదర్శకాలను ప్రారంభించమని 2వ ప్రతివాదిని ఆదేశించాలని పిటిషనర్ తరపు న్యాయవాది కోరుతున్నారు.

(10) 27.03.2020 నాటి రిజర్వ్ బ్యాంక్ ఆఫ్ ఇండియా సర్క్యులర్ ద్వారా, వ్యాపార సంస్థలకు కోవిడ్-19 రిలీఫ్ ప్యాకేజీ విడుదల చేయబడింది మరియు కోవిడ్-19 పరిస్థితుల దృష్ట్యా ఆర్థిక సంస్థల కస్టమర్లు EMIలను వాయిదా వేయగల రుణ మారటోరియం వ్యవధిని ప్రారంభించడానికి నోటిఫికేషన్ అందించబడింది మరియు అందువల్ల, అటువంటి మారటోరియం సమయంలో వాయిదాల చెల్లింపులకు కట్టుబడి ఉండమని రుణగ్రహీతలపై ఎటువంటి ఒత్తిడి ఉండకూడదు, RBI జారీ చేసిన మార్గదర్శకాల ప్రకారం ఏదైనా మొత్తాన్ని NPAగా ప్రకటించడానికి పరిమితం చేసిన 17.04.2020 తేదీనాటి సర్క్యులర్ ప్రకారం మరియు 05.05.2021 తేదీనాటి సర్క్యులర్ ద్వారా RBI పునఃవ్యవస్థీకరణ సౌకర్యాన్ని ప్రకటించింది. అయితే, 3వ ప్రతివాది దానిని తన స్ఫూర్తితో అమలు చేయడం లేదు.

(11) పిటిషనర్ యొక్క ప్రాథమిక హక్కులు గౌరవంగా జీవించే హక్కు మరియు జీవనోపాధి హక్కు ప్రమాదంలో ఉన్నాయి, అందువల్ల, విన్నవించినట్లుగా రిట్ పిటిషన్‌ను అనుమతించాలని నేర్చుకున్న న్యాయవాది వాదించారు.

7. పిటిషనర్ తరపున గౌరవనీయ న్యాయవాది కింది తీర్పులపై ఆధారపడ్డారు:

1) "అనంత్ రాజ్ లిమిటెడ్ వర్సెస్ యెస్ బ్యాంక్ లిమిటెడ్" కేసులో 06.04.2020న ఢిల్లీ హైకోర్టు ఇచ్చిన ఉత్తర్వులో, 01.03.2020 నాటికి డిఫాల్ట్‌గా ఉన్న రుణాలకు కూడా మారటోరియం ఉపశమనం వర్తిస్తుందని ఢిల్లీ హైకోర్టు పేర్కొంది. RBI ప్యాకేజీలో పేర్కొన్న విధంగా అన్ని వాణిజ్య రుణగ్రహీతలకు ఆ మారటోరియం ఉపశమనం పొడిగింపు ఇవ్వాలని ఢిల్లీ హైకోర్టు 06.04.2020న పేర్కొన్న ఉత్తర్వులో సూచించింది.

2) "ట్రాన్స్ కాన్ స్కైసిటీ ప్రైవేట్ లిమిటెడ్ మరియు ఇతరులు వర్సెస్ ఐసీఐసీఐ బ్యాంక్ మరియు ఇతరులు" కేసులో 11.04.2020న బాంబే హైకోర్టు ఇచ్చిన తీర్పులో అనంత్

రాజ్ కేసులో ఢిల్లీ హైకోర్టు అభిప్రాయంతో బాంబే హైకోర్టు ఏకీభవించింది మరియు 01.03.2020 నాటికి డిఫాల్ట్ అయిన రుణగ్రహీతలకు రెగ్యులేటరీ ప్యాకేజీ ప్రకారం మారటోరియం ప్రయోజనం లభిస్తుందని మరింత స్పష్టతతో పేర్కొంది. RBI మార్గదర్శకాల ప్రకారం వర్గీకృత ఖాతాకు (90) రోజుల 'నిరర్థక ఆస్తి' (NPA)గా లెక్కించడానికి లాక్‌డౌన్ ఉన్న మారటోరియం వ్యవధిని రుణదాత లేదా ఆర్థిక సంస్థ లెక్కించదని బాంబే హైకోర్టు కూడా ధృవీకరించింది.

3) "కమల్ కుమార్ కాలియా వర్సెస్ యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా అండ్ అనదర్" కేసులో W.P.(సివిల్) డైరీ నం.10955/2020 లో 30.04.2020 న సుప్రీం కోర్టు తీర్పు వెలువరించింది. దీని ప్రకారం, 27.03.2020 న జారీ చేయబడిన సర్క్యులర్ అమలును నిర్ధారించాలని అత్యున్నత న్యాయస్థానం రిజర్వ్ బ్యాంక్ ఆఫ్ ఇండియాను ఆదేశించింది.

ఈ నేపథ్యంలో, పిటిషనర్ తరఫున గౌరవనీయ న్యాయవాది, పిటిషనర్ కోరిన విధంగా ఈ రిట్ పిటిషన్‌ను అనుమతించాలంటూ అభ్యర్థించారు.

8. మూడవ ప్రతివాదిగా ఉన్న బ్యాంక్ తరఫున గౌరవనీయ సీనియర్ న్యాయవాది శ్రీ ప్రభాకర్ ఈ క్రింది వాదనలు వినిపించారు:

(1) ఈ రిట్ పిటిషన్ చట్టం ప్రకారం లేదా వాస్తవాల ఆధారంగా నిర్వహించదగినది కాదు మరియు దీనికి అర్హతలు లేవు మరియు కొట్టివేయబడటానికి బాధ్యత వహిస్తుంది.

(2) పిటిషనర్‌కు డెట్ రికవరీ ట్రిబ్యునల్‌ను సంప్రదించడం ద్వారా ప్రత్యామ్నాయ పరిష్కారం ఉంది.

(3) పిటిషనర్ రుణాలు తిరిగి చెల్లించడంలో దీర్ఘకాలిక డిఫాల్టర్ అని, దీని ఫలితంగా, 09.02.2021న పిటిషనర్ ఖాతాను 'NPA'గా ప్రకటించారు.

(4) పిటిషనర్ రుణ ఖాతా సక్రమంగా లేనప్పటికీ, ప్రతివాది నెం.2 మార్గదర్శకాల ప్రకారం డిఫాల్ట్‌గా పిటిషనర్‌కు ఆరు నెలల ప్రారంభ మారటోరియం అందించబడింది.

(5) పిటిషనర్ ఖాతా తదుపరి పునర్నిర్మాణానికి లేదా ECLGS కి అర్హత లేదు ఎందుకంటే అతని రుణ ఖాతా 28.02.2020 కి ముందు బకాయిపడింది మరియు 11.08.2022 తేదీనాటి సమాధానం ద్వారా పిటిషనర్‌కు తెలియజేయబడింది.

(6) రెండవ అప్పీల్ నెం.211/2021లో SARFAESI చట్టంలోని రూల్ 8(1) కింద జారీ చేయబడిన స్వాధీన నోటీసును పిటిషనర్ డెట్ రికవరీ ట్రిబ్యునల్ – II ముందు సవాలు చేశారు మరియు గౌరవనీయులైన డెట్ రికవరీ ట్రిబ్యునల్ ఆదేశాలను పిటిషనర్ ఇప్పటివరకు పాటించడంలో విఫలమయ్యారని 24.01.2023 నాటి ఉత్తర్వు ద్వారా I.A.No.177/2023లో రెండు వాయిదాలలో 25% డిపాజిట్ చేయాలనే షరతుపై స్టే పొందారు మరియు ప్రస్తుత రిట్ పిటిషన్‌ను దాఖలు చేయడం ద్వారా కోర్టును ఆశ్రయించారు.

(7) ప్రస్తుత రిట్ పిటిషన్‌లో కోరినట్లుగా పిటిషనర్ ఉపశమనం పొందే అర్హత లేదు, ఎందుకంటే 3వ ప్రతివాది ఒక ప్రైవేట్ బ్యాంకు.

(8) పిటిషనర్ నిజమైన వాస్తవాలను దాచిపెట్టారు మరియు పిటిషనర్ డిఫాల్ట్ అయ్యారు మరియు 2020 సంవత్సరంలో కాదు, 2021 సంవత్సరంలో 'NPA'గా ప్రకటించబడ్డారు.

(2003) 10 సుప్రీంకోర్టు కేసులు 733లో నివేదించబడిన "ఫెడరల్ బ్యాంక్ లిమిటెడ్ వర్సెస్ సాగర్ థామస్ మరియు ఇతరులు" తీర్పుపై న్యాయవాది ఆధారపడ్డారు మరియు న్యాయవాది రిట్ పిటిషన్‌ను కొట్టివేయాలని అభ్యర్థించారు.

9. రెండవ ప్రతివాదిగా ఉన్న భారత రిజర్వ్ బ్యాంక్ తరఫున న్యాయవాది గౌరవనీయ న్యాయస్థానంలో ఈ క్రింది వాదనలు వినిపించారు:

(1) పిటిషనర్ ఇప్పటి వరకు ప్రస్తుత అంశానికి సంబంధించి భారత రిజర్వ్ బ్యాంక్‌కు ఎటువంటి విజ్ఞప్తి చేయలేదని స్పష్టంగా తెలిపారు.

(2) పిటిషనర్ యొక్క ఫిర్యాదును మొదట పరిశీలించాల్సింది 3వ ప్రతివాది, ఆ తర్వాత, 2వ ప్రతివాది పాత్ర మాత్రమే అమలులోకి వస్తుంది.

(3) ఏదైనా రుణ ఒప్పందం అనేది రుణదాత మరియు రుణగ్రహీత మధ్య ఒక వాణిజ్య ఒప్పందం మరియు ప్రతి రుణ సంస్థ తన కస్టమర్ల అవసరాలను అంచనా వేయడానికి ఉత్తమంగా ఉంచబడుతుంది మరియు అందువల్ల విచక్షణ సంబంధిత రుణ సంస్థలకు వదిలివేయబడుతుంది.

(4) రిజర్వ్ బ్యాంక్ ఆఫ్ ఇండియా రుణదాతలకు ప్రధానమైన పరిష్కార మార్గాల పరంగా పరిష్కార ప్రణాళికలను అమలు చేయడానికి అనువైన యంత్రాంగాన్ని మాత్రమే అందిస్తుంది. ఏదేమైనా, నిర్దిష్ట సందర్భాల్లో దీనిని పొడిగించే విచక్షణను సంబంధిత రుణ సంస్థలకు వదిలివేస్తారు, వారు వారి బోర్డు ఆమోదించిన విధానాల ప్రకారం నిర్ణయం తీసుకోవాలి.

(5) చివరగా, పిటిషనర్ ఇప్పటి వరకు రెండో ప్రతివాదికి ఎలాంటి వినతిపత్రం ఇవ్వలేదని, అందువల్ల రెండో ప్రతివాదిపై ఎలాంటి మాండమస్ జారీ చేయలేమని, రెండో ప్రతివాదిపై ఎలాంటి చర్యలు తీసుకోలేమని స్పష్టం చేసింది.

<u>చర్చ మరియు నిర్ణయం:</u>

10. (2003) 10 సుప్రీంకోర్టు కేసులు 733లో నివేదించబడిన "ఫెడరల్ బ్యాంక్ లిమిటెడ్ వర్సెస్ సాగర్ థామస్ మరియు ఇతరులు"లో అపెక్స్ కోర్టు తీర్పుపై ఆధారపడిన 3వ ప్రతివాది యొక్క పిటిషన్ విషయానికొస్తే, 3వ ప్రతివాదిపై రిట్ పిటిషన్ నిర్వహించదగినది కాదని ఈ కోర్టు అభిప్రాయపడింది, క్రింద ఇచ్చిన చర్చ ప్రకారం 3వ ప్రతివాది తరపున హాజరైన న్యాయవాది యొక్క ఆ పిటిషన్ చెల్లదు:-

ప్రస్తుత రిట్ పిటిషన్‌లో పిటిషనర్ ఫిర్యాదు 27.03.2020, 17.04.2020 మరియు 05.05.2021 తేదీలలో జారీ చేయబడిన సర్క్యులర్‌ల అమలుకు సంబంధించినది మరియు కోవిడ్-19 మహమ్మారి కారణంగా దేశ ఆర్థిక వ్యవస్థను రక్షించడానికి మరియు సంరక్షించడానికి జారీ చేయబడిన సర్క్యులర్‌ల అమలుకు సంబంధించినది అని అంగీకరించబడింది, ఈ సర్క్యులర్‌ల జారీ ప్రజా ప్రయోజనం, ఆర్థిక వ్యవస్థ మరియు దేశ ప్రయోజనాల కోసం అని మరియు దాని అమలు కూడా 27.03.2020 తేదీలో జారీ చేయబడిన సర్క్యులర్ కింద ప్రజా విధి అమలు పరిధిలోకి వస్తుందని ఈ కోర్టు అభిప్రాయపడింది. RBI

సర్క్యులర్ల ప్రకారం, బ్యాంకు నుండి రుణగ్రహీతగా పిటిషనర్ మారటోరియం పొందే హక్కు సృష్టించబడిందని ఈ కోర్టు అభిప్రాయపడింది, అయితే దీనిని 3వ ప్రతివాది పరిగణించలేదు.

ఆనంది ముక్త సద్గురు శ్రీ ముక్త వర్సెస్ వి.ఆర్.రుదాని మరియు ఇతరులు అనే కేసులో అత్యున్నత న్యాయస్థానం, 1989 AIR 1607లో నివేదించబడింది, ఆ తీర్పులోని పేరా నం. 6, 8 మరియు 9లలో గమనించిన 21.04.1989 నాటి తీర్పులో ఈ క్రింది విధంగా ఉంది:

> "(6) ఆర్టికల్ 226 హైకోర్టుకు ప్రత్యేక హక్కుల రూపంలో రిట్‌లను జారీ చేయడానికి విస్తృత అధికారాలను అందిస్తుంది. ఆర్టికల్ 226 ప్రకారం, "ఏ వ్యక్తి లేదా అధికారానికి" రిట్‌లను జారీ చేయవచ్చు. దీనిని "ఏదైనా ప్రాథమిక హక్కుల అమలు కోసం మరియు ఏదైనా ఇతర ప్రయోజనం కోసం" జారీ చేయవచ్చు.
>
> (8) ఆర్టికల్ 226 లో ఉపయోగించిన "ఏ వ్యక్తి లేదా అధికారి" అనే పదాలు రాష్ట్ర చట్టబద్ధమైన అధికారాలు మరియు సాధనాలకు మాత్రమే పరిమితం కాకూడదు. అవి ప్రజా విధిని నిర్వర్తించే ఏ ఇతర వ్యక్తి లేదా సంస్థను వర్తింపచేయవచ్చు. సంబంధిత సంస్థ యొక్క రూపం పెద్దగా సంబంధితంగా ఉండదు. సంస్థపై విధించబడిన కర్తవ్యం యొక్క స్వభావం సంబంధితంగా ఉంటుంది. విధిని ఏ విధంగా విధించినా, ప్రభావిత పక్షానికి వ్యక్తి లేదా అధికారం చెల్లించాల్సిన సానుకూల బాధ్యతను దృష్టిలో ఉంచుకుని కర్తవ్యాన్ని నిర్ణయించాలి. సానుకూల బాధ్యత ఉంటే మాండమస్‌ను తిరస్కరించలేము.
>
> (9) అమలు చేయవలసిన కర్తవ్యాన్ని ఒక చట్టం ద్వారా విధించలేదనే కారణంతో మాండమస్‌ను తిరస్కరించలేము.

"స్మాల్ స్కేల్ ఇండస్ట్రియల్ మాన్యుఫ్యాక్చర్స్ అసోసియేషన్ (రిజిస్టర్డ్) వర్సెస్ యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా అండ్ అదర్స్" కేసులో W.P.(C) నం.476/2020 కేసులో 23.03.2021న సుప్రీం కోర్టు పూర్తిస్థాయి ధర్మాసనం ఇచ్చిన తీర్పులో, దాని ముగింపులో ఈ క్రింది విధంగా పేర్కొంది:

> "27.03.2020 తేదీనాటి సర్క్యులర్ అన్ని బ్యాంకులు, నాన్-బ్యాంకింగ్ ఫైనాన్షియల్ కంపెనీలు, హౌసింగ్ ఫైనాన్స్ కంపెనీలు మరియు ఇతర ఆర్థిక సంస్థలకు తప్పనిసరిగా మరియు తప్పనిసరి

గా వర్తిస్తుందని RBI తరపున హాజరైన సీనియర్ న్యాయవాది శ్రీ వి.గిరి చేసిన ప్రకటన ప్రకారం రిట్ పిటిషన్ (సివిల్) నెం.955/2020 ను పరిష్కరించబడింది."

11. అత్యున్నత న్యాయస్థానం 30.04.2020 తేదీన W.P. (సివిల్) డైరీ నెం.10955/2020 లో "కమల్ కుమార్ కలియ వర్సెస్ భారత యూనియన్ మరియు మరొకరు" కేసులో ఇచ్చిన ఉత్తర్వులో ఈ విధంగా పేర్కొంది:

> "అయితే రిజర్వ్ బ్యాంక్ ఆఫ్ ఇండియా 27.03.2020న జారీ చేసిన సర్క్యులర్ను బ్యాంకులు అమలు చేయలేదని పిటిషనర్ తరఫు న్యాయవాది వాదించారు. పైన పేర్కొన్న వాటిని దృష్టిలో ఉంచుకుని, 27.03.2020 నాటి సర్క్యులర్‌ను దాని లెటర్ అండ్ స్పిరిట్‌లో అమలు చేయాలని మేము రిజర్వ్ బ్యాంక్ ఆఫ్ ఇండియాను ఆదేశిస్తున్నాము."

12. అత్యున్నత న్యాయస్థానం "రమేశ్ అహ్లూవాలియా వర్సెస్ పంజాబ్ రాష్ట్రం మరియు ఇతరులు" అనే కేసులో 13.09.2012న ఇచ్చిన తీర్పు (2012, వాల్యూమ్ 12, SCC, పేజీ 331) లో, సంబంధిత పేరాలలో ఈ విధంగా వ్యాఖ్యానించింది:

> "20. ఆర్టికల్ 226లో వాడిన 'అధికారం(authority)' అనే పదానికి, ఆ సందర్భంలో, ఆర్టికల్ 12లో వాడినదానితో పోల్చితే మరింత విశాలమైన అర్థాన్ని ఇవ్వాలి. ఆర్టికల్ 12 అనేది ప్రధానంగా ఆర్టికల్ 32 ప్రకారం ప్రాథమిక హక్కుల అమలుకు సంబంధించిన సందర్భాలలో మాత్రమే వర్తిస్తుంది. అయితే, ఆర్టికల్ 226 హైకోర్టులకు ప్రాథమిక హక్కులు మరియు ప్రాథమికం కాని హక్కుల అమలుకు కూడా రిట్‌లు జారీ చేసే అధికారాన్ని కల్పిస్తుంది. అందువల్ల, ఆర్టికల్ 226లో వాడిన "ఏ వ్యక్తి లేదా అధికారం" అనే పదాలను కేవలం చట్టపరమైన అధికారాలు లేదా రాష్ట్రానికి చెందిన సంస్థలకే పరిమితం చేయరాదు. అవి ప్రజా విధి నిర్వహిస్తున్న ఇతర వ్యక్తులు లేదా సంస్థలపై కూడా వర్తించవచ్చు. ఆ సంస్థ యొక్క రూపం ప్రాముఖ్యత కలిగినదిగా ఉండకపోవచ్చు. కానీ, ఆ సంస్థపై విధించబడిన బాధ్యత స్వభావం మాత్రం ముఖ్యమైనది. ఆ బాధ్యతను, సంబంధిత వ్యక్తి లేదా అధికారం ప్రభావిత పక్షానికి కలిగిన

సాను ల బాధ్యత (positive obligation) నేపథ్యంలో పరిశీలించాలి. ఆ బాధ్యత ఏ రూపంలో విధించబడ్డదన్నది ముఖ్యం కాదు, ఒకవేళ సానుకూల బాధ్యత ఉన్నట్లయితే, మాండమస్‌ను తిరస్కరించలేం.

22. ఇక్కడ మరోసారి పేర్కొనవలసిన విషయం ఏమనగా అమలు చేయవలసిన బాధ్యత చట్టం ద్వారా విధించబడలేదన్న కారణంతో మాండమస్‌ను తిరస్కరించలేం. ఈ న్యాయపరమైన అభివృద్ధిపై వ్యాఖ్యానిస్తూ, ప్రొఫెసర్ డి స్మిత్ ఇలా తెలిపారు: "ఒక ప్రజా కర్తవ్యాన్ని మాండమస్ ద్వారా అమలు చేయాలంటే అది తప్పనిసరిగా చట్టం ద్వారా విధించబడనవసరం లేదు. ఆ విధిని చార్టర్, సాధారణ చట్టం, ఆచారం లేదా ఒప్పందం ద్వారా విధించి ఉంటే సరిపోతుంది." ఈ అభిప్రాయంతో ఈ కోర్టు ఏకాభిప్రాయంగా ఉంది. ప్రజల హక్కులను ప్రభావితం చేసే శీఘ్రంగా విస్తరిస్తున్న సంస్థల వ్యవస్థపై న్యాయ నియంత్రణను సంపూర్ణంగా వేరు చేసి నిర్బంధించిన స్థితి (watertight compartment) లో వేసినట్టుగా పరిమితం చేయకూడదు. ఇది భిన్న పరిస్థితులకు అనుగుణంగా స్పందించగలిగే విధంగా ఉండాలి. మాండమస్ అనేది ఒక విశాలమైన ఉపశమన సాధనం, ఇది "అన్యాయాన్ని ఎక్కడ ఉన్నా తలుపు తట్టేందుకు" అందుబాటులో ఉండాలి. ఆర్టికల్ 226 ప్రకారం ఉపశమనం ఇవ్వడంలో సాంకేతికతలు అడ్డంకిగా మారకూడదు. అందువల్ల, ఈ రిట్ పిటిషన్ సాధ్యపడదన్న అప్పీలుదారుల వాదనను ఈ కోర్టు తిరస్కరించుచున్నది. పైన పేర్కొన్న వ్యాఖ్యలు ఈ న్యాయస్థానం వెలువరించిన అనేక తీర్పుల్లో ముఖ్యంగా ఉన్ని క్రిష్ణన్ మరియు జీ టెలీఫిలిమ్స్ లిమిటెడ్(పైన పేర్కొన్న) వంటి కేసుల్లో పునరుద్ఘాటించబడ్డాయి, ఇవన్నీ అప్పీలుదారు తరఫున న్యాయవాది శ్రీ పారీక్ మా దృష్టికి తీసుకువచ్చారు.

పైన పేర్కొన్న ఈ కోర్టు తీర్పులలో పేర్కొన్న చట్టాన్ని దృష్టిలో ఉంచుకుని, ప్రతివాది – సంస్థ పూర్తిగా అన్‌ఎయిడెడ్ ప్రైవేట్ విద్యా సంస్థ కాబట్టి రిట్ పిటిషన్ నిర్వహించబడదనే ప్రతిపాదనపై సింగిల్ జడ్జి మరియు హైకోర్టు ధర్మాసనం యొక్క తీర్పును సమర్థించలేము. ప్రతివాదులు ప్రజా విధులను నిర్వర్తించాలని, అంటే భారతదేశం అంతటా వారి సంస్థలలో పిల్లలకు విద్యను అందించాలని అప్పీలుదారు ప్రత్యేకంగా విజ్ఞప్తి చేశారు."

13. అపెక్స్ కోర్ట్ 20.04.2021న ఇచ్చిన తీర్పులో, (2021) 6 SCC 771లో M/s. రాధాకృష్ణన్ ఇండస్ట్రీస్ వెర్సస్ స్టేట్ ఆఫ్ హిమాచల్ ప్రదేశ్‌లో నివేదించబడింది, పేరా 15 వద్ద వర్ల్‌పూల్ కార్పొరేషన్ వెర్సస్ రిజిస్ట్రార్ ఆఫ్ ట్రేడ్ మార్క్స్ (1998 (8) SCC 1లో నివేదించబడింది) గురించి ప్రస్తావించింది, ఈ క్రింది విధంగా గమనించబడింది:

"ఉద్భవించే చట్ట సూత్రాలు ఏమిటంటే:

(i) భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 226 ప్రకారం హైకోర్టు రిట్‌లు జారీ చేసే అధికారం, కేవలం ప్రాథమిక హక్కుల అమలుకు మాత్రమే కాకుండా, ఇతర ఏ విధమైన ప్రయోజనం కోసం అయినా వినియోగించవచ్చు;

(ii) హైకోర్టుకు రిట్ పిటిషన్‌ను స్వీకరించకూడదనే విచక్షణాధికారం ఉంది. హైకోర్టు అధికారంపై ఉన్న పరిమితుల్లో ఒకటి బాధిత వ్యక్తికి సమర్థవంతమైన ప్రత్యామ్నాయ పరిష్కారం అందుబాటులో ఉండటం;

(iii) ప్రత్యామ్నాయ పరిష్కారం నియమానికి మినహాయింపులు తలెత్తినప్పుడు (a) రాజ్యాంగంలోని పార్ట్ III ద్వారా రక్షించబడిన ప్రాథమిక హక్కు అమలు కోసం రిట్ పిటిషన్ దాఖలు చేయబడినప్పుడు; (b) సహజ న్యాయం యొక్క సూత్రాల ఉల్లంఘన జరిగినప్పుడు; (c) ఆదేశం లేదా చర్యలు పూర్తిగా అధికార పరిధి లేకుండా ఉన్నప్పుడు; లేదా (d) చట్టం యొక్క నిబంధనలు సవాలు చేయబడినప్పుడు;

(iv) ఒక ప్రత్యామ్నాయ పరిష్కారం ద్వారా హైకోర్టు తగిన కేసులో రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 226 కింద దాని అధికారాలను కోల్పోదు, అయితే సాధారణంగా, చట్టం ద్వారా సమర్థవంతమైన ప్రత్యామ్నాయ పరిష్కారం అందించబడినప్పుడు రిట్ పిటిషన్‌ను స్వీకరించకూడదు;

(v) హక్కు లేదా బాధ్యతను అమలు చేయడానికి పరిష్కారాన్ని లేదా ప్రక్రియను నిర్దేశించే ఒక చట్టం ద్వారా ఒక హక్కు సృష్టించబడినప్పుడు, రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 226 కింద విచక్షణ పరిష్కారాన్ని ఉపయోగించే ముందు ఆ నిర్దిష్ట చట్టపరమైన పరిష్కారాన్ని ఆశ్రయించాలి. చట్టబద్ధమైన పరిష్కారాల యొక్క ఈ నియమం విధానం, సౌలభ్యం మరియు విచక్షణ యొక్క నియమం; మరియు

(vi) వాస్తవానికి వివాస్పద అంశాలు ఉన్న సందర్భములో, హైకోర్టు రిట్ పిటిషన్‌లో అధికార పరిధిని తిరస్కరించాలని నిర్ణయించవచ్చు. అయితే, వివాదం యొక్క స్వభావానికి దాని రిట్ అధికార పరిధిని ఉపయోగించాల్సిన అవసరం ఉందని హైకోర్టు నిష్పాక్షికంగా భావిస్తే, అటువంటి అభిప్రాయంలో తక్షణమే జోక్యం చేసుకోదు.

ప్రస్తుత కేసులో ఈ కోర్టు 15(i) (పైన సంగ్రహించబడినది) ఆకర్షణీయంగా ఉందని మరియు అందువల్ల ప్రస్తుత రిట్ పిటిషన్ నిర్వహించదగినదని మరియు ప్రత్యామ్నాయ పరిష్కారం లభ్యతకు సంబంధించిన వాదన నిలకడలేనిదని అభిప్రాయపడింది.

14. కేసు యొక్క పైన పేర్కొన్న వాస్తవాలు మరియు పరిస్థితులను పరిగణనలోకి తీసుకుంటే, ప్రస్తుత రిట్ పిటిషన్‌లో పేర్కొన్న పిటిషనర్ ఫిర్యాదును పరిగణనలోకి తీసుకోవడంలో 2వ లేదా 3వ ప్రతివాది తరపున ఎటువంటి చర్య తీసుకోలేదని ఈ కోర్టు దృఢంగా అభిప్రాయపడింది. ఎందుకంటే, రికార్డులో ఉన్నట్లుగా అంగీకరించబడింది మరియు పిటిషనర్ తరపున హాజరైన న్యాయవాది కూడా అంగీకరించినట్లుగా, పిటిషనర్ ప్రస్తుత రిట్ పిటిషన్‌లో పేర్కొన్న తన ఫిర్యాదు గురించి 2వ లేదా 3వ ప్రతివాదికి నేటి వరకు వినతిపత్రం సమర్పించలేదు మరియు అందువల్ల, పిటిషనర్ కోరిన ఉపశమనం ప్రస్తుత రిట్ పిటిషన్‌లో మంజూరు చేయబడదు. అయితే, 1989 AIR 1607 లో "ఆనంది ముక్త సద్గురు శ్రీ ముక్త వర్సెస్ V.R. రుదానీ మరియు ఇతరులు" లో నివేదించబడిన 21.04.1989 తేదీనాటి తీర్పులోని పేరాలు 6, 8 మరియు 9 లోని అపెక్స్ కోర్ట్ పరిశీలనలను మరియు 20.04.2021 తేదీనాటి అపెక్స్ కోర్ట్ తీర్పులోని పేరా 15 (i) లోని పరిశీలనలను కూడా పరిగణనలోకి తీసుకుంటే, (2021) 6 SCC 771 లో M/s. రాధాకృష్ణన్ ఇండస్ట్రీస్ vs. హిమాచల్ ప్రదేశ్ రాష్ట్రం లో నివేదించబడింది మరియు మరియు వివిధ తీర్పులలో (పైన ప్రస్తావించబడిన మరియు సంగ్రహించబడిన) అపెక్స్ కోర్టు యొక్క పరిశీలనల ప్రకారం, పిటిషనర్ ప్రస్తుత రిట్ పిటిషన్‌లో పేర్కొన్న అన్ని వాదనలను లేవనెత్తుతూ వివరణాత్మక వినతిపత్రాన్ని ఇక్కడ 2వ ప్రతివాది మరియు 3వ ప్రతివాదికి ఉత్తర్వు కాపీ అందిన తేదీ నుండి రెండు (02) వారాల వ్యవధిలోపు సమర్పించాలని పిటిషనర్‌కు ఆదేశించబడింది మరియు పేర్కొన్న వినతిపత్రం అందిన తర్వాత, ఇక్కడ 2వ మరియు 3వ ప్రతివాదులు చట్టప్రకారం దానిని పరిగణించాలని మరియు ఆ తర్వాత రెండు (02) వారాల వ్యవధిలో తగిన ఉత్తర్వులు జారీ చేయాలని

ఆదేశించారు, సహజ న్యాయం యొక్క సూత్రాలకు అనుగుణంగా, 23.03.2021తేదీన W.P.(C) No.476/2020లో "స్మాల్ స్కేల్ ఇండస్ట్రియల్ మాన్యుఫ్యాక్చరర్స్ అసోసియేషన్ (రిజిస్టర్డ్) వెర్సస్ యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా మరియు ఇతరులు"లో అపెక్స్ కోర్టు పూర్తిస్థాయి ధర్మాసనం యొక్క తీర్పును పరిగణనలోకి తీసుకుని, అపెక్స్ కోర్టు తేదీని జారీ చేసిన ఉత్తర్వును పరిగణనలోకి తీసుకోవాలి, “కమల్ కుమార్ కాలియా వర్సెస్ యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా మరియు మరొకరు” (పైన ప్రస్తావించబడింది మరియు సంగ్రహించబడింది) విషయంలో W.P.(సివిల్) డైరీ నం.10955/2020లో 30.04.2020 తేదీన ఆమోదించబడింది మరియు ప్రస్తుత ఉత్తర్వులో ఈ కోర్టు పరిశీలనలను కూడా పరిగణనలోకి తీసుకుని పిటిషనర్‌కు నిర్ణయాన్ని సక్రమంగా తెలియజేయబడుతుంది. ఈ పరిశీలనలతో రిట్ పిటిషన్‌ను పరిష్కరించబడింది. అయితే, ఖర్చులకు సంబంధించి ఎటువంటి ఉత్తర్వు ఉండవు.

ఇతర పిటిషన్లు, ఏవైనా పెండింగ్‌లో ఉంటే, అవి ముగించివేయబడతాయి.

సురేపల్లి నంద, న్యాయమూర్తి.

తేదీ: 29.11.2023.